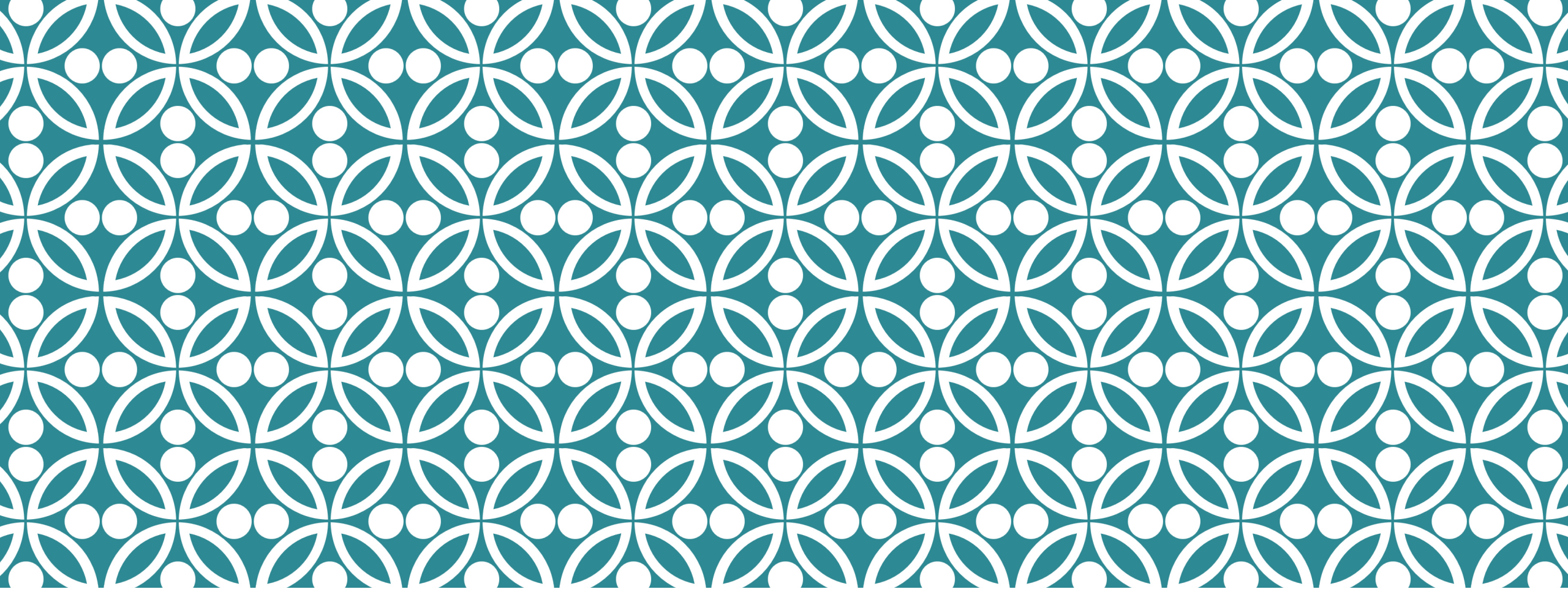

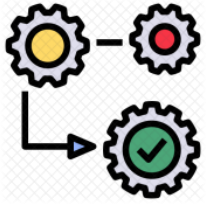

แนวทางการบริหารน้ำอย่างมีธรรมาภิบาลน้ำ

ดร.แมน ปุโรทกานนท์

Time line การปฏิบัตินโยบายน้ำไทยในแผนพัฒนา

Time line การปฏิบัตินโยบายน้ำไทยในแผนพัฒนา (2)

กลไกแก้ไขปัญหา

- แต่งตั้งคณะกก.ลุ่มน้ำ
เจ้าพระยา/ปิงตอนล่าง
- จัดตั้งองค์กรน้ำเสีย
- สร้าง 2 เขื่อน ประแสร์/
ขุนด่าน

2540-2544

- มียุทธศาสตร์จัดการน้ำ
- จัดตั้งกรมฯ น้ำ
- ก่อสร้างเขื่อนกั้นคอหมา
- พัฒนา Early Warning
- พัฒนาคุณภาพน้ำใต้ดิน

2545-2549

- จัดตั้งสนน.ก. (ข้อมูล)
- ขยายพื้นที่ชลประทาน
อีก 60 ล้านไร่

2550-2554

- ยุทธศาสตร์/มาตรการ
- กลไกที่มีเอกภาพ-แผน
- พรบ.น้ำ

- แผนแม่บทถูกยกเลิก
- เตรียมกฏ 3.5 แสนล้านบาท
- จัดแผนแม่บท 9 โมดูล

2555-2559

- ร่าง พรบ.น้ำ
- กลไกสห.ที่มีเอกภาพ
- แผนแม่บท 20 ปี

2560-2564

- ขาดเอกภาพในการ
แก้ไขปัญหา
- ความไม่มั่นคงทาง
เศรษฐกิจ-ขัดแย้งทาง
สังคม

- ความขัดแย้งกลุ่มผู้ใช้
หลายกลุ่ม
- ความเสื่อมโทรมนิเวศ
แหล่งน้ำ
- เสนอมาตรการปรับปรุง

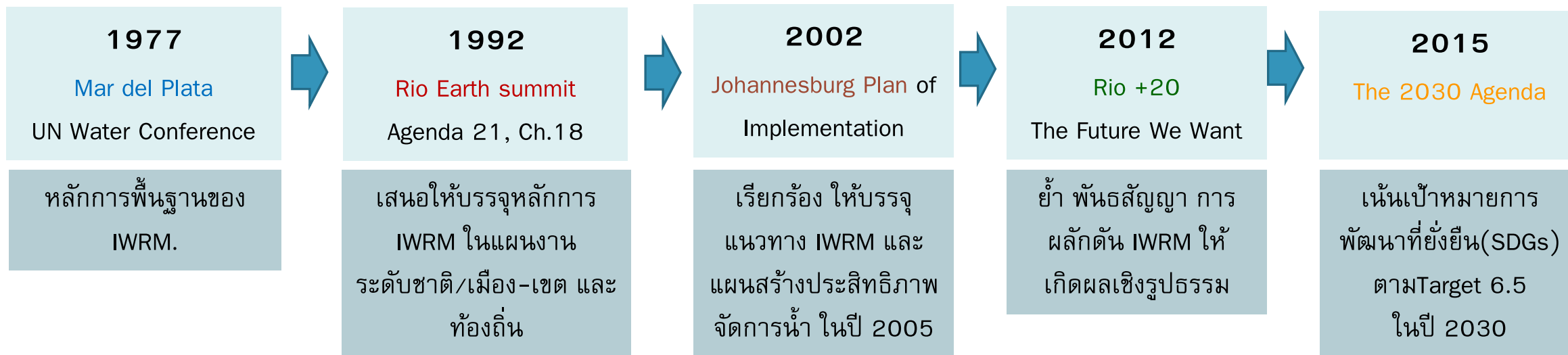
- ขาดแคลนน้ำ
- คุณภาพน้ำเสื่อมโทรม
แก้ไขไม่ได้
- เสนอนโยบาย 5 ด้าน

- ขาดแคลนน้ำ
- ภัยพิบัติ

- ทรัพยากรลดลง/เสื่อมโทรม
- EIA & SEA ไม่เป็นระบบ
- การเข้าถึง/จัดสรรไม่เป็น
ธรรม/เหลื่อมล้ำ
- เกิดความขัดแย้ง/ข้อพิพาท

ความก้าวหน้า “การปฏิบัติ” การจัดการน้ำแบบบูรณาการ

ข้อตกลงสำคัญ ระดับนานาชาติ ว่าด้วย การปฏิบัติ ด้วยแนวทาง **การจัดการน้ำแบบบูรณาการ**

Integrated Water Resources Management

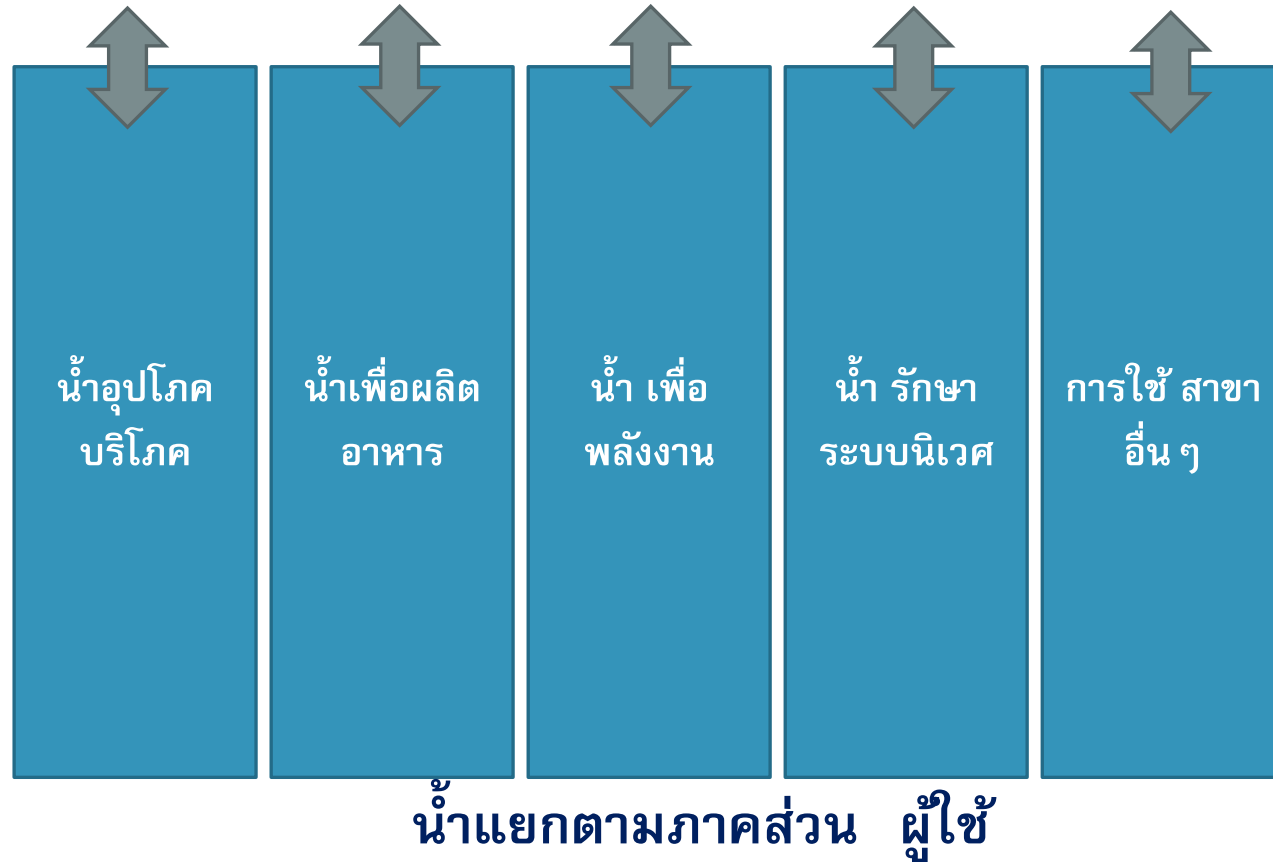
การบริหาร จัดการน้ำแบบผสมผสาน

โครงสร้างจัดการน้ำท่วม-แล้ง,
การจัดการน้ำผิวดิน-ใต้ดิน
คุณภาพน้ำ การจัดการแหล่งต้น
น้ำ

กรอบนโยบาย-มาตรการด้าน
supply side and demand

เครื่องมือจัดการ

กรอบคิดการบริหารจัดการน้ำ
ตามแนวเศรษฐศาสตร์
การเมือง

เกณฑ์วัดและคำอธิบาย

เกณฑ์ ลำดับการให้ค่าคะแนน มาตรฐานการบริหารจัดการน้ำ :

เกณฑ์การปฏิบัติ	ช่วงคะแนน	ค่าคะแนน การบริหารจัดการน้ำแบบผสมผสาน (IWRM score)
สูงมาก	91 - 100	มีการกำหนดแผน และปรับปรุงแผน อย่างต่อเนื่อง.
สูง	71 - 90	วัตถุประสงค์ของ การบริหารจัดการแบบผสมผสาน มีผลปฏิบัติ.
สูง-ปานกลาง	51 - 70	แนวทางการบริหาร จัดการแบบผสมผสาน มีแผนการปฏิบัติ.
ปานกลาง	31 - 50	การบริหารจัดการแบบผสมผสาน ได้รับการบรรจุในโครงสร้าง กลไกเชิงสถาบันและเริ่มนำไปปฏิบัติ.
ต่ำ	11 - 30	แนวทางการบริหารจัดการแบบผสมผสาน เริ่มได้รับการปฏิบัติ.
ต่ำมาก	0 - 10	แนวทางการบริหารจัดการแบบผสมผสาน ยังไม่เกิดขึ้น .

กรอบแนวคิด “ธรรมาภิบาลน้ำ-OECD

Source: framework of good water governance principles (OECD 2015)

แผนผัง แสดง ธรรมชาติของน้ำ ที่กำหนดโดยปัจจัยต่าง ๆ

การศึกษา-ประเมิน ธรรมชาติบาด้านน้ำ”

1. หลักประสิทธิผล (Effectiveness)

- ☐ Capacity
- ☐ Policy coherent
- ☐ Appropriate scales within basin systems

2. หลักประสิทธิภาพ (Efficiency)

- ☐ Trade-offs across users, rural and urban, generations
- ☐ Stakeholders' engagement

3. หลักการไว้นื้อเชื่อใจและความผูกพัน (Trust & engagement)

- ☐ Data & Information
- ☐ Regulatory
- ☐ Innovative governance

หลักการสำคัญ 3 ประการ

☐ Transparency

☐ Policy Relevant

☐ Place-Scopes-Scales

การศึกษา-ประเมิน 'ธรรมาภิบาลด้านน้ำ'

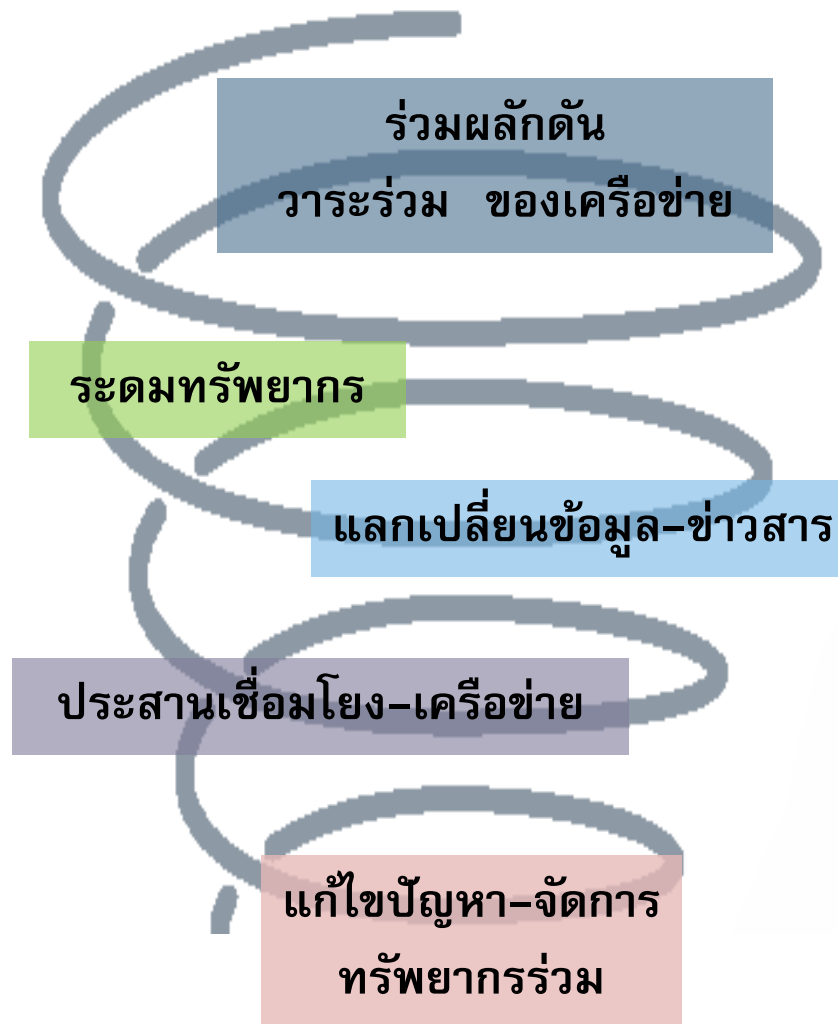
- ✓ Scopes & Scales
- ✓ (ชี้)วัด-ตัดสิน/ศึกษา-ประเมิน
- ✓ วัดดูประสงค์-ของใคร (กลุ่ม/เครือข่าย/กลไกเชิงสถาบัน-โดยสมัครใจ / กรณีทั่วไป-เฉพาะเจาะจง)
- ✓ กระบวนการ-อย่างไร
- ✓ ผู้รับประโยชน์หลัก-ผู้ใช้
- ✓ ใครจะรับผิดชอบ
- ✓ การรับรอง-ยืนยันผล-การศึกษาประเมิน

คุณลักษณะสำคัญของหน่วยจัดการในขอบเขตนิเวศลุ่มน้ำ

adjusted from Watershed Management Approaches, Policies and Operations: Lessons for Scaling Up, The World Bank Washington, DC, 2008

ขอบเขตนิเวศ	ครอบคลุมพื้นที่ (ตร.กม.)	อิทธิพลของพืชปก คลุมพื้นที่	หน่วยพื้นฐานที่ กำกับ ดูแล	จุดเน้นการจัดการ
พื้นที่นิเวศลุ่มน้ำขนาดเล็ก (Micro-watershed)	0.05-0.50	มีผลมาก	ส่วนบุคคล/ท้องถิ่น	การใช้ดูแล-รักษา
พื้นที่นิเวศลุ่มน้ำย่อย (Sub-watershed)	1-10	มาก	อปท.-องค์กรท้องถิ่น	การจัดชั้นลุ่มน้ำการจัดการแบบ ผสมผสาน
ลุ่มน้ำ-ขนาดเล็ก (Watershed)	10-100	ปานกลาง	อปท.-หลายหน่วย	การกำหนดแบบแผนการใช้ที่ดิน
ลุ่มน้ำสาขา (Sub-basin)	100-1,000	น้อย	ท้องถิ่น-จังหวัด-ภาค	แผนบูรณาการลุ่มน้ำ
ลุ่มน้ำขนาดใหญ่ (Basin)	1000-10000	น้อยมาก	รัฐ-หลายรัฐ	แผนบูรณาการลุ่มน้ำ

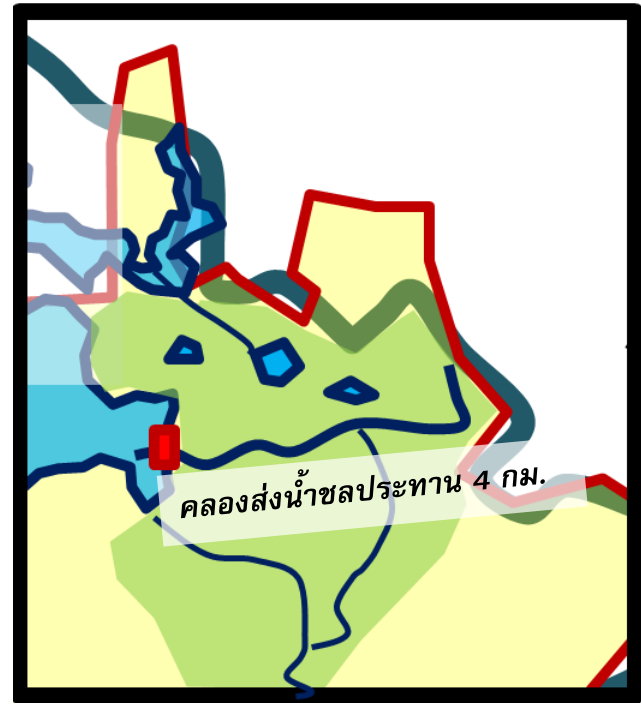
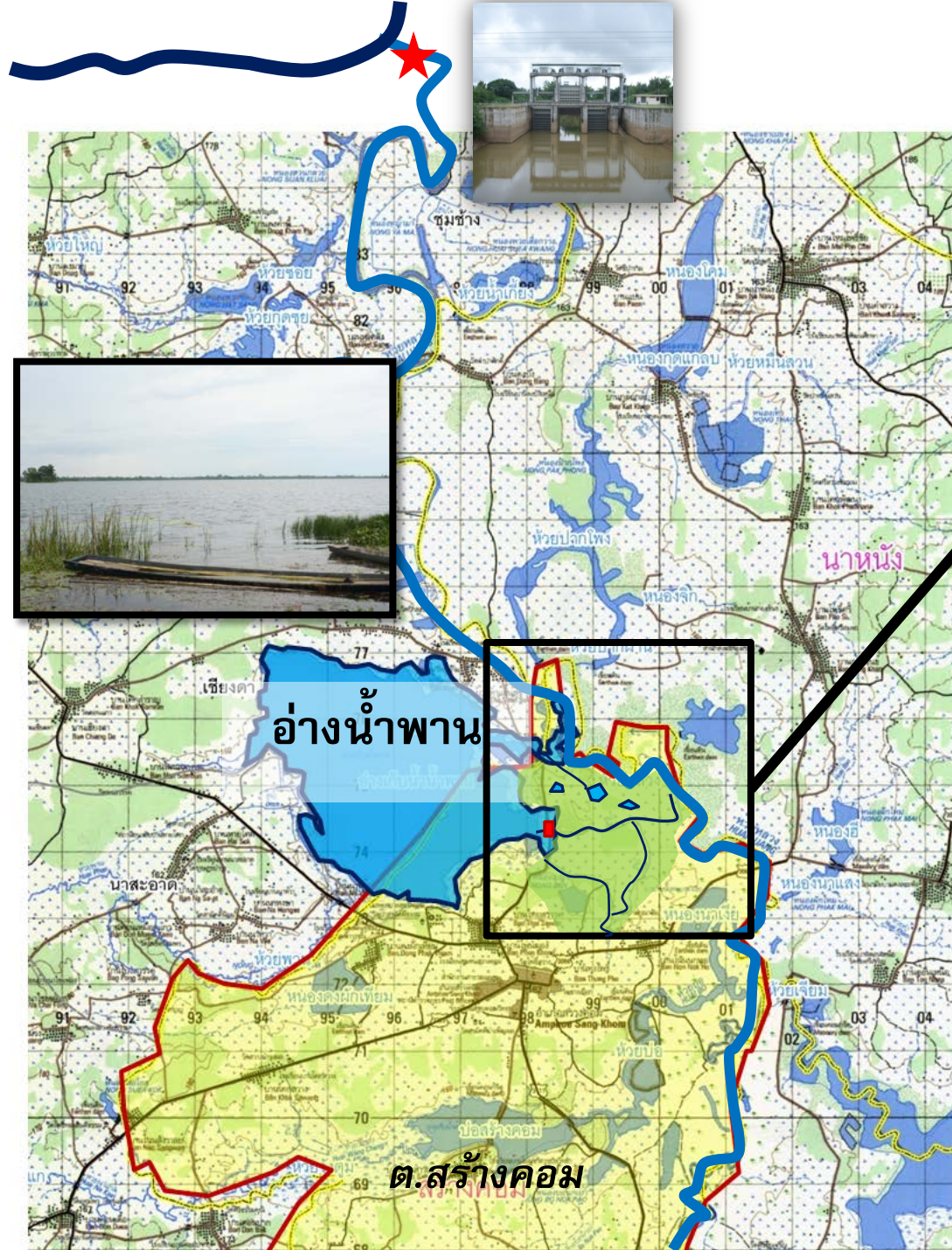
พัฒนาการของเครือข่าย-กลไกเชิงสถาบัน

ระบบนิเวศลุ่มน้ำขนาดเล็ก - ค้อทอง

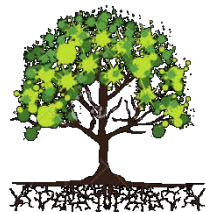
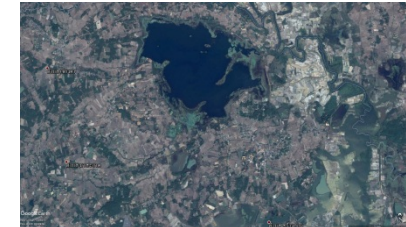
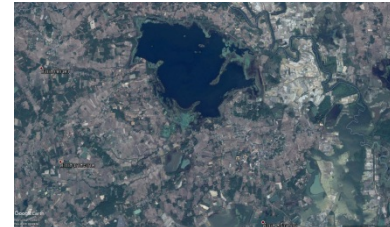
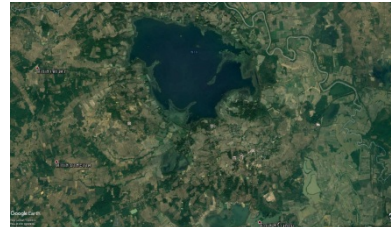
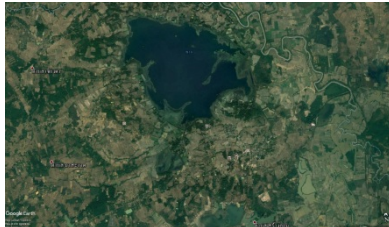

Legend

- ‘บล็อคน้อย’
- Nong Pakhad
- Huay Kee
- Nong Takla
- ข้าวนาปรัง

ลำดับเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงการใช้ทรัพยากร: อ่างน้ำพาน

สร้าง “อ่างน้ำพาน”
ประกาศเขตพื้นที่ 3
ตำบลสร้างคอม, นา
สะอาด, เชียงดาเป็น
พื้นที่สงวน 12,000 ไร่

2519

กลุ่มเกษตรกร
ทำนาปลูกล้อย
130 ราย 3,500 ไร่

2524

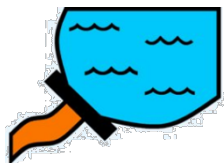
มีการตั้งคณะทำงานศึกษา
การพัฒนาอ่างน้ำพาน
มีตัวแทน 3 ตำบล เพื่อ
ศึกษาและจัดทำยุทธศาสตร์
การพัฒนาลุ่มน้ำพาน

2555

ก่อน 2493

มีพื้นที่ 4,000
ไร่ อุดมสมบูรณ์
ป่าบุ่ง ป่าทาม
แอ่งกระทะ ห้วย
หนอง ฯลฯ

2520

พื้นที่การใช้ประโยชน์
ลดลงเหลือ 6,000 ไร่
เนื่องจากโครงการโขง ชี
มูล และราษฎรบุกรุก
เป็นพื้นที่ทำนาปรัง

2554

ระบบสูบน้ำด้วยไฟฟ้า
กระจายน้ำเข้าสู่พื้นที่
การเกษตรบ้านไทย
สวรรค์ ต.สร้างคอม
(กรมทรัพยากรน้ำ)

2556

เกิดการ
ท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ
“ล่องแพลำ
น้ำพาน”

ความต้องการใช้น้ำของอ่างน้ำพานที่เปลี่ยนแปลงไป (เมษายน 2561)

เราจะบริหารจัดการการใช้น้ำที่อ่างน้ำพานอย่างไร?

โครงการศึกษารูปแบบกระบวนการจัดทำแผนการใช้น้ำประโชชน์และการจัดการอ่างน้ำพานแบบมีส่วนร่วมของภาคี 3 ตำบลรอบอ่างพาน อำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี

ตัวอย่างรูปธรรม-จากกรณีศึกษาที่เป็นระบบนิเวศลุ่มน้ำขนาดเล็ก

พื้นที่/ลุ่มน้ำ	ลุ่มน้ำห้วยหลวง	อุบลราชธานี
รูปแบบ-โครงสร้าง	กลุ่ม/เครือข่ายพื้นที่-คณะกรรมการอ่างพาน (3 อปท.)	กลุ่ม/เครือข่ายพื้นที่ (อปท.)-คณะกรรมการจัดการ MOU
บทบาท-หน้าที่	จัดการปัญหาใช้-จัดการน้ำระดับพื้นที่-ความร่วมมือระหว่าง3อปท.	จัดการปัญหาใช้-จัดการน้ำระดับพื้นที่-จัดทำข้อตกลงแผนจัดการข้ามพื้นที่
ความสัมพันธ์/ตัวแสดงหลัก	กลุ่มผู้ใช้/ อาชีพ/เครือข่ายระดับพื้นที่-ผู้นำท้องถิ่น-หน่วยงาน	กลุ่มผู้ใช้/ กลุ่มอาชีพ/เครือข่ายระดับพื้นที่-ผู้นำท้องถิ่น-หน่วยงาน
(กระบวนการ) ต่อรอง-ร่วมมือ	สร้างแบบแผนความร่วมมือ-และต่อรองหน่วยงานท้องถิ่น/จังหวัด	กลุ่มร่วมมือระดับพื้นที่-แผนจัดการร่วมกับท้องถิ่น-ข้อตกลงข้ามพื้นที่
การเชื่อมโยงกับหน่วยงาน/รัฐ	-ประสานอปท. -แผนความร่วมมือ3 อปท.	-แผนสนับสนุนของท้องถิ่น -แนวทางความร่วมมือของ 4 หน่วยงาน
นัยทางมาตรการ/นโยบาย	-แผนบูรณาการความร่วมมือข้ามอปท. -“ข้อตกลงร่วม” ระดับพื้นที่	-แผนจัดการร่วมอปท. แผนบูรณาการความร่วมมือและ -“ข้อตกลงร่วม” ระดับพื้นที่

สรุป การศึกษา-ประเมิน 'ธรรมาภิบาลด้านน้ำ'

1. เป็น **on-going process** ที่มุ่งในการพัฒนา-ยกระดับการบริหารจัดการน้ำ
2. ศึกษาประเมินตนเอง (แบบมีส่วนร่วม)
3. เป็นกระบวนการแบบ **adaptive mgt.**
4. จุดเน้น-
 - **Policy**-กลไกเชิงสถาบัน-กระบวนการตัดสินใจ
 - **Performance**-ความเหมาะสมทางนิเวศ/ประสิทธิภาพ/ผลของการจัดการ/นิเวศลุ่มน้ำ
Scopes-scales-สมดุล **มิติ เศรษฐกิจ-สังคม-สิ่งแวดล้อม**
 - **People-oriented**-ตอบโจทย์ ปัญหา ความต้องการของพื้นที่ เปิดกว้าง-ใช้กระบวนการปรึกษาหารือ-ไกล่เกลี่ย-ข้อขัดแย้ง

สรุป การศึกษา-ประเมิน 'ธรรมาภิบาลด้านน้ำ'

5. การสร้างระบบสะท้อนกลับในทาง **policy process-policy evaluation**
 - SDGs-6
 - Investment framework –การวิเคราะห์/ประเมินความคุ้มค่า
6. การประสมประสาน กลุ่มตัวชี้วัดที่เป็น-เชิงวิทย์-เชิงสังคม/**Fact based VS Observatory based**
ตัวชี้วัดที่เป็น **วัดฤวิสัย** กับ กลุ่มที่เป็น **อัตตวิสัย** ฯลฯ